

Országos Lotz János szövegértési és helyesírási verseny

Országos döntő

2012. március 23-24.

8. osztály

tanuló neve

tanuló iskolája

Tollbamondás pontszáma: _____

Szövegértés pontszáma: _____

Helyesírási teszt pontszáma: _____

Összesített pontszám: _____

A feladatokat összeállította:

Kutnyánszkyne Bacskai Eszter szaktanácsadó

Lenczné vrbovszki Judit szaktanácsadó

unté Judit tanár

Lektorálta:

Tóth Katalin lektor

A verseny fővédnöke:

Dr. Simonosics Péter nyelvész, docens

A verseny szakmai támogatója:

Nemzeti Erőforrás Minisztérium



Tollbamondás

8. évfolyam

A New York-i Columbia Egyetem Nyelvészeti Tanszékén Lotz Jánosnak egy zseniális tanítványa volt Robert Austerlitz személyében, aki a következőképpen nyilatkozott Lotzról: „Kiváló tanár volt, előadásait világosság, a problémák nagyvonalú és érzékletes bemutatása jellemezték, és csípős, de humorba mártott aforizmák kísérték. Hihetetlenül gyors felfogású és páratlan emlékezőtehetséggel megáldott ember volt, akinek sokszor terhére volt környezete észjárásának lassúsága. Diákjaival mégis rendkívül türelmesen bánt (,) – a szó közvetlen és átvitt értelmében is. Nyelvész volt, akit szenvedélyesen érdekelt az irodalom, a költői nyelv, benne a metrika sajátosságai. Ugyanakkor jártas volt a matematikai logika világában, sőt a kombinatorika és a topológia tudományában is, ami filozófiai indíttatású nyelvészeti érdeklődéséből fakadt. Fonetika iránti kíváncsisága elvezette a fizika, közelebbről az akusztika tanulmányozásához, s egy laboratóriummal együttműködve az ő felügyelete alatt jött létre a magyar nyelv hangjairól készült máig legjobb röntgenfilm 1960-ban.”

(Simoncsics Péter nyomán)

Útmutató a tollbamondáshoz

- 1/ A táblára írjuk fel: Robert Austerlitz nevét!**
- 2/ A 7. és 8. évfolyam ugyanazt a tollbamondást írja a megyei fordulón.**
- 3/ Először végig elolvassuk a szöveget, utána egy teljes mondatot felolvasunk, majd kisebb egységekben diktáljuk le! A végén újra elolvassuk az egész szöveget.**
- 4/ Annyi ideig tart a tollbamondás, amíg minden gyerek végez.**
- 5/ A 8.-osoknak nem megmondjuk a vesszők és az idézőjel helyét!**

Csak a figyelmes olvasás után válaszolj a kérdésekre!

Szellemi hazára találás

Lotz János miért szakadt el tőlünk – habár igazában el nem szakadva? Miért kellett két helyen lennie otthon – igazában két helyen otthontalanul?



Két helyen legyen otthon, akinek családját a rossz világ egyik világrészből a másikba úzi. A gyökértelenségtől csak az menthet meg ilyenkor, ha a közigazgatási haza helyett a szellemit keressük. Ezt tette Lotz János is. A világ nyelveinek rendszerét kutatva, az ő számára a központ a magyar nyelv maradt. Nem vesztette el hát kötődését, hisz széles látókörrrel rendelkezett, és nemzetközi méretekben gondolkodott, egy egész világrendszerben észlelte a magyar nyelv, a magyar verstan sajátos helyzetét. 1966 őszén, az Akadémián tartott előadása a magyar nyelvtan struktúrájának olyan modelljét állította elének, mely a világnyelvekhez képest nyerte el jelentőségét. Lotz a nyelvészeti strukturalizmus* első úttörői közé tartozott – és épp ő volt az, aki ennek a módszernek határait nagyon is világosan látta, s a rajongó egyoldalúságtól

leginkább óvott.

Lotzról, a nyelvtudósról csak a nyelvtudós szólhat illetékesen. Mégis, az irodalomtörténésznek fájhat leginkább, hogy Lotz életének utolsó, nagy terve már nem valósulhatott meg. A vers – és nem utolsósorban a magyar vers – nyelvi feltételeit és szerkezetét kutatta, s Budapesten verstani világkongresszust tervezett, mely a vers mibenlétét, a verset verssé avató sajátosságokat tekintette volna át, a világ valamennyi nyelvének költészetében. Egyik tanulmányában ugyanis Lotz a magyar verset szembesíti a kínaiával, a japánnal, az afrikai, a nyugat-szibériai népköltészetekkel, a klasszikus göröggel, latinnal, az angollal és a némettel.

A magyar nyelv és irodalom mára nemzetközi tudományos téma lett. A szellemi hazájába visszavágyó Lotz János vajon látta-e előre, hogy így lesz?

(A szöveg Sőtér István Emlékezés Lotz Jánosra c. 1981-es beszéde alapján készült.)

* Nyelvészeti irányzat a 20. században

Feladatok

1. Írd a fogalmak közül a vonalra azokat, amelyek logikai szempontból illeszkednek a mondat tartalmához! 3/

KÉT OTTHONA LETT SZELLEMI HAZÁT TALÁLNI GYÖKÉRTELENSÉG
OTTHONTALANNÁ VÁLT A MAGYAR NYELV KUTATÁSA

Sőtér István úgy vélekedik, hogy Lotz János elhagyta Magyarországot, és ennek a...
következménye: _____

másik következménye: _____

célja: _____

2. A szöveg alapján válaszolj a kérdésekre! 3/

- a) Hány különböző konkrét nyelvre utalnak a szövegben? _____
- b) Hány kontinensre utal Lotz jártassága a nyelvekben? _____
- c) Hányszor fordul elő a *vers* betűsor a szövegben? _____

3. Igaz vagy hamis az állítás? Válaszodat a szövegből származó idézettel indokold! 6/

Állítás	Igaz/Hamis	Idézet
Sötér István irodalomtudós.		
Lotz látta tudományos elveinek a korlátait.		
Lotz magyar nyelvészeti világtudományos kongresszust tervezett.		

4. Tedd számozással időrendbe az eseményeket! 4/

- Sötér emlékbeszédet szentelt Lotz Jánosnak. _____
- Kitöltik a legújabb Lotz-feladatlapot. ☺ _____
- Lotz János elhagyta Magyarországot. _____
- Lotz akadémiai előadást tartott a magyar nyelvről. _____

5. Pótold a mondatok tartalmi szempontból hiányzó szavait, kifejezéseit! 4/

Lotz János szellemi hazája _____. Szívéhez különösen közel állt a magyar _____, hiszen gyakran idézett kedvenc költőitől, tanulmányaiban pedig _____-ként hivatkozott rájuk. A képen látható _____-ben is szerepelnek magyar szerzők.

Összesen 20 pont

Elért pontszám: _____

Helyesírás

1. Töltsd ki a következő tipposzlopot!

Dönts el, hogy melyik írásmód a helyes! Ha j-vel kell írni a szót, 1-est írd a tipposzlopba, ha ly-t, akkor 2-est, ha j és ly is lehet, akkor X-et, ha egyik sem, akkor 0-t! 10/

1=j

2=ly

X=j és ly is lehet

0=egyik sem

	Tipp
1. skatu__a	
2. vá__ú	
3. fa__ta	
4. fog__a	
5. zsiva__	
6. allelu__a	
7. elbocsá__t	
8. bo__t	
9. kop__afa	
10. mág__a	

2. Húzd alá a hibás elválasztásokat, majd írd őket a vonalra helyesen!

10/

meg-e-mel, Bel-grád, sakk-kal, sakk-kör, ho-lott, ka-taszt-ró-fa, re-flex-ek, mé-gis, must-ár, Je-nőf-fy, mus-tár, tá-vi-rat, lo-pód-zik, de-mo-kra-ta, egy-szer-s-mind, Ma-dá-chcsal

3. A példa alapján írd be a következő táblázatba a megadott szóegyenletek eredményét! (Az idegen szavaknak zárójelben megadtuk az ejtését.) **10/**

Kodály	+	-vel	=	Kodállal
Paraguay (<i>párágváj</i>)	+	-val	=	
potroh	+	-val	=	
turmix	+	-vá	=	
Walter Scott (<i>szkott</i>)	+	-val	=	
Chevrolet (<i>sevrolé</i>)	+	-t	=	
Papp	+	-val	=	
Kazinczy	+	-nak	=	
Kossuth	+	-hoz	=	
Dickens (<i>dikensz</i>)	+	-vel	=	
Chile (<i>csíle</i>)	+	-ben	=	

4. Húzd alá mindegyik sorban a kakukktójást, vagyis a helytelen írásmódú szót! **10/**

fogyj!, hagyj!, lőjj!, jöjj!, folyj!

akkor, akként, akköré, akképp, akkorra

hizlal, ily, irigy, birtok, birság

bírál, bíztat, bízik, bírja, bíbor

extrém, turmix, szaxofon, textil, boxol

bennszülött, bennlakó, bennsőséges, bennfentes, benneteket

eközben, ehelyett, evilági, eköré, eszerint

küzd, kihül, kiürül, feltüntet, belül

húgom, húsos, húnnya, húzat, húros

figyelemre méltó, lelki ismeret, helyet foglal, szót vált, véget ér

5. Egészítsd ki a mondatokat a zárójelben található földrajzi nevek helyesen írt alakjával! 10/

Itt húzódik a _____ . (mecsek hegység)

A _____ vettünk házat. (győr moson sopron+i; kisbéren)

A _____ közelében lakom. (szilágyi erzsébet fasor)

_____ már kirándultunk az osztállyal. (szeged környékére)
A _____ települések örülnek a hazai vendégeknek. (tisza menti)
Ez a kép a _____ nyaraláson készült. (kaszpi tengeri)
Jártál már a _____ kilátóban? (jános hegyi)
_____ tanultunk a földrajzórán. (dél kelet ázsiáról)
Tudod, hogy melyik folyó ered a _____? (fekete erdőből)

6. Írd le helyesen a következő szóösszetételeket, illetve szószerkezeteket!

10/

fejfejmellelt: _____

időjárásjelentés: _____

matematikatanítás: _____

egyesegyedül: _____

krokodilbőrtáska: _____

tűzönvízen: _____

terefere: _____

tanárdiákviszony: _____

táncésillemtanár: _____

úrhajóskiképzés: _____

Összesen: 60 pont

Elért pontszám: _____ pont